

De tota manera alguna cosa de cert pot tenir la seva teoria, fins i tot a Toscana, on normalment la *l* dona *ggi* (veg. la seva *Hist. Gr.* I, § 220). Una conclusió raonable seria que el terme més antic fos *TROIA* pertot fins dalt dels Apennins, *SCROFA* des de ROMA, i Toscana zona de transició, amb predomini ulterior del tractament *-i-* sobreixint des de Pistoia cap a Florència: com és natural tractant-se d'un animal criat en les masies molt més que a vila; explicació com la que he donat de la *-j-* (no *-tj-*) a Bna. Així ens expliquem que es digui *trogli*a (ultracorrecte) en el Montale pistoiès (Petr., Prati, i a Lucca segons el *REW*). D'aquí el derivat *intrugliare* (segons Pieri, *AGI* XII, 134): «*intrugliarsi*: insudiciarsi ---», *intrugliare* «mescolare vini, liquori, con altri di cattivo genere» (Petr., amb deriv. *intruglio*, *-uglia*, *-glione*), *trogliare* «balnettare, cinguettare», a base de Montale *tròglio* m. «porco».

En definitiva, doncs, a Itàlia, els límits de l'àrea de *TROIA* coincideixen perfectament amb els del substrat cèltic cisalpí. Això podria conduir-nos a la conclusió que hi hagué una frontera anàloga per la banda pirenaica: presència en les llengües de substrat cèltic de la Gàl·lia Transalpina, absència en les de substrat hispano-cèltic (no gàl·lic) o preindoeuropeu: cast., port., basc; el domini català en una posició semblant a la de Toscana: la fermesa de *truja* s'esvaeix ja cap als extrems Sud i el NO. del domini català, i a l'extrem SO. del gascó, reapareixent-hi *porca* en tots tres paratges.

De cap manera no es pot dir que *TROIA* sigui un mot de la llengua llatina ni hagi constatat mai com a tal: l'únic testimoni és en les glosses de Cassel, recull més romànic que llatí, del S. VIII (d'altres creuen S. IX), amb versions a l'a.-al. arcaic, provinent de la zona fronterera entre les llengües: de les terres circumalpines; ple de mots romànics, amb diversos celtismes barrejats (*ordigas*, *taradros*, *tunne*, *pragas*, *cavallus*, *camisa*, *puticia*, *golvium*, *albioculus* ---) i molts germanismes de lèxic i de fonètica pertot (*deurus*, *banap*, *flasca*, *putelli*, *pirpici*, *uncla*, *fidelli* ---). És allí únicament on el llegim, en l'enumeració d'animals pecuaris i domèstics: «vaccas: choi; armentas ---; pecora ---; pirpici: widari; fidelli: chalpir; ovielas ---; agnelli ---; porciu: swinir; ferrat: paerfarh [=fr. *verrat*, cat. *verro*]; *troia*: suu; scruva: suu; purcelli: fathir; aucas ---» (n.º 80, Foerster-K., *Altfr. Üb.*, col. 40); és a dir va seguit del ll. *scrofa* en forma romànica, i tots dos traduïts per l'a.-al. ant. *sá*=al. *sau* 'truja'.

No dubto que l'única pista etimològica no enganyosa és la que ja va assenyalar l'eminent celtòleg i indoeuropeista Victor Henry, l'any 1900, en el *Lexique étym. des mots les plus usuels du Breton Moderne* (p. 168), i després seguïrem, més o menys decidits, Pokorny (1957, *IEW*, 1032.9; 1089.25; ja apunta en el Walde-Pok., 1927, II, 642) i jo (*DCEC*, 1952-57, IV, 623b14-19; més en el *DECH* V, 685a1ss.).² Escrivia ja Henry: «Le celto-latin avait peut-être un mot *TROGOS 'porc', à demi attesté par un lat. vg. *TROGIA > fr. *truie*; il se pourrait dès lors que TORKOS > breton *tourc'h* 'porc' fût une contamination de *PORKOS et *TROGOS: Sommer, *Die Komparations-suffixe im La-*

teinischen, p. 91».

És sabut, en efecte, que en totes les llengües cèltiques ben conegudes consta un tipus *TORKOS* com a nom de l'animal mascle, si bé més aviat el sencer que el porc capat: irl. ant. *torc*, gaèlic *torc*, ky. *twrch*, bretó *tourc'h*, i *torch* en còrnic (que ja és còrnic antic), i tots ells designen el verro (en part senglar); Pedersen (*Vgl. Kelt. Gr.* I, 33); Stokes-Bezz., p. 134; Walde-Pok. i Pokorny, l. c.

Sembla fins i tot, atesa l'onomàstica, que hi ha alguna documentació d'això en les escasses restes que conservem de la llengua gàl·lica, car tenim alguns noms de persona gals en *TURC*. (Dottin, *La Langue Gaul.*, 294), i particularment un *Turcius Apronianus* (Holder II, 1994-95), en el qual el cognom en llatí *Apronianus* derivat de *aper* 'senglar' sembla una espècie de traducció romana de l'indígena *TURC* o *TORC*, o com una transacció entre una cosa i l'altra (potser compromís familiar...); és cert que la vocal en el nom comú de les llengües cèltiques insulars havia de ser o, i no pas u (com insinuava Dottin): aquells lingüistes ens ho asseguren; però degué haver-hi en aquest punt variacions dialectals dins el territori de Gàl·lia; i al capdavant la *u* d'aquell nom pot ser ja el signe d'una *ø*, en fases pròximes al romànic; i J. Ulr. Hubschmied assenyala algun cas d'allò (en *VRom.* III, 143n.). Més avall veurem que degué existir un derivat *TORKIÖN* 'porcell' en el gàl·lic meridional.

La formació en *-IA* fou potser de tipus adjectival («*Komparationsbildung*»?). Jo pensaria en una simple terminació femenina, en *-IÄ*, com és tan normal en grec, se'n troben tants casos en llatí, i poc o molt en tots els dominis indoeuropeus (almenys en germèn en la formació indoitàlica en *-i* etc.): gr. *λέων*: *λέαινα* 'leona' < *λεανια*; *δέσποινα* < *δεσποτινία* femení de *δεσπότης*; *ἄνασσα* < *ἀνακία*: *ἄναξ*; *ῥαινα* 'truja' al costat de *ῥς* 'porc' etc. En ll., *avus/avia*, *nepos*, *-tis/neptia*, *cervus/cervia*: notem que justament això funciona de preferència amb els noms d'animals i d'èssers animats, com aquests llatins, i d'altres de grecs: *ἄλεκτρυάιννα* 'gallina' enfront d'*ἄλεκτρυών* 'gall'; *ἄλώπησσα* (< *-κία*), en formes tardanes de grec, per distingir la guineu femella, del mascle, *ἄλώπηξ*.

Amb l'aplicació animal (o animada), aquesta formació continuà productiva en ll. vg., en zones sobretot, si no m'enganyo, de substrat cèltic o indoeuropeu: recordem *CANIÄ*, *LÜPIÄ*, *llàdria*, que hem documentat ací mateix, en diversos articles: i això degué ser, doncs, prolongació de fets cèltics o indoeuropeus. Hi ha, per tant, bona base per creure que el nostre mot seria un *TRÖGIÄ gàl·lic format sobre *TORKOS* 'verro, porc' amb simple terminació femenina *-IÄ*; en el S. VIII, naturalment, *-GI-* ja s'havia simplificat en *I*, d'on la tardana grafia *troia* de les glosses de Cassel. La vocal *ø* oberta, comprovada per tots els representants romànics (ò it., *uo/ue* oc., *u* cat., fr. i gc.) correspon a la ò del *TORKOS* del cèltic insular, garantida com a breu per Pedersen, Stokes, Pokorny i tots els celtòlegs.

L'etimologia, o millor dit la filiació, de *TORKOS* en indoeuropeu, i més la de *TROGIA, no estan ben acl-